ISTRSKE TEME

LIST ZA SLOVENSKO ISTRO

Letnik 1 | junij 1998 | številka 1 | cena 200 SIT

Spoštovani bralec, pred Vami je prva številka novega lista. Nastal je iz potrebe po posebnem prostoru javnega objavljanja avtohtonih prebivalcev in vseh, ki se v to skupnost vključujejo; iz potrebe po odkrivanju in raziskovanju mnogih belih lis v zgodovini Slovencev v Istri, ter vključevanju v domače in širše dogajanje s perspektive lastnega položaja. Nastaja tudi iz izkušenj posameznikov, ki svojih stališč, mnenj in prispevkov niso imeli možnosti uveljaviti ali pa so se njihovi pogledi izgubili v poplavi različnih opcij. Poudariti želi dejstvo, da avtohtono prebivalstvo, ki je do danes kljub pritiskom ohranilo zemljo, jezik in kulturo, ne sme biti obravnavano kot ena izmed mnogih interesnih skupin, ki danes obstajajo na tem prostoru. To še posebej velja zaradi posebnega položaja, ki ga ima na robu etničnega in državnega prostora. Zaradi zgodovinskih "zaostankov" v izobrazbi, kulturi in ekonomskem položaju je potrebno večje vlaganje v ta prostor. List želi dati iztočnico za odprto razpravo o nacionalnem ter želi s tem razelektriki napetost, ki nastaja v zvezi s to temo.

Slovenska avtohtona kultura v Istri je zaradi zgodovinskih pritiskov in sedanjega koncepta "enakih možnosti" - stališča, naj se pod enakimi pogoji, kot jih imajo druge interesne skupine, in glede na njen pomen, ki ga predstavlja sedaj - tudi danes v neugodnem položaju. Zaradi neraziskanosti in vezanosti na kmečko podeželje, ji je bila pripisana obrobna vrednost. To stališče je večrat botrovalo naravnanosti raziskovalnih in razvojnih projektov, za katere ni bila zanimiva. Tako se je ustvarjal še večji razkorak med znanim in neznanim, raziskanim in neraziskanim ter razvitim in nerazvitim. Po drugi strani pa v sedanjem času na našem območju potekajo različni projekti, o katerih domači prebivalci in tudi strokovnjaki ne vemo dovolj. Predvsem niso dovolj poznani financerji in izvajalci ter s tem seveda povezani cilji in rezultati projektov.

Na terenu pa se poraja vrsta pobud, ki pričajo o vitalnosti avtohtone kulture in prebivalcev. Spontano se tudi zbira domoznansko, zgodovinsko gradivo ter stvaritve. Pojavljajo se pričevanja in dokumenti, ki opozarjajo na poglavja, ki bi morala biti javno obravnavana. Zaradi ustvarjenega razmerja sil nimajo prave podpore. List jim želi dati prostor za objavo in opozoriti na potrebo, da pridejo v sklop nacionalnih planov, v katere naj se aktivno vključijo domači prebivalci. Pri tem želi list gojiti samostojno mišljenje ter ustvarjalnost, kakršna nastajata iz naše kulture in naših potreb. Istočasno želijo biti Istrske teme tudi prostor za tisto, kar doslej ni moglo biti izrečeno. Prepričani smo, da je Istra danes sposobna prenesti tudi stvari, ki so bile v preteklosti preveč boleče.

Sodelavci smo si pri nastajanju lista postavlili za cilj izid prvih številk lista. Te naj vzbudijo pozornost in pridobijo podporo za redno izhajanje. Uredniški odbor svoje delo prijavlja pod geslom Slovenci v Istri v okviru projekta študijskih krožkov, ki potekajo pri Andragoškem centru Slovenije. Zaradi ekonomičnosti prispevkov ne bomo prirejali, ampak objavljali kot gradivo in dokumentacijo. Podobni spisi so pri ljudeh vedno naleteli na zanimanje. Prepričani smo, da se bo to zgodilo tudi tokrat. Vse bralce in zainteresirane pa prisrčno vabimo k sodelovanju!

Leda Dobrinja

Iz vsebine:

Slavo Batista O krkavškem kamnu
Aktualna tema: Nada Morato: Kdor samega sebe ne ceni, ga tudi drugi ne
Iz raziskovalnih zapiskov: Silvan Prodan: Mestna geografija Piran
Živijo med nami: Leda Ddobrinja: Ciril Kovač
Odšli so: O Tonetu Mihcu
Pobude: Leon Bernetič: Pismo ženskam
Tribuna
Domoznanstvo: Anekdote
Zdravko Mihec: Dnevnik iz Afrike
Iz vaših predalov
Misli: Bert Pribac - Osebna teološka izpoved
Po navdihu Istre: Marta Balaban Koprivc: Kamnita steza

KRKAVŠKI KAMEN

Iz pogovora s Slavom Batistom o sledovih staroslovanske mitologije v Istri

Slavo Batista, glasbenik in kipar samouk iz Kopra, se je ob stricu Alojzu Krašovcu navdušil tudi za raziskovanje slovanske mitologije. Z zagrebškim režiserjem doktorjem Franjem Ledićem sta v letih od 1957 do 1963 večkrat prehodila Istro in tu iskala njene sledove. Naslednji sestavek je nastal iz pogovora o spominih na ta potovanja.

"O krkavškem kamnu smo se pogovajali s starim možakarjem, ki je v tistem času imel čez osemdeset let. Že njegov ded je pripovedoval, da so nekoč na svetega Ivana dan polagali roke na ta kamen. Če pa je za to početje zvedel duhovnik, so bili ljudje zelo zmerjani. Franjo Ledić je zatrjeval, da je krkavški kamen izredno lep primerek svoje vrste. Hodil je po mnogih deželah - Poljski, Češki, Rusiji, Bolgariji - in odkril, da so na tak način upodabljali Svaražiča, za katerega je značilno, da mu iz glave sevajo žarki. Svarožič je bil sin Svaroga in boginje Vide. To naj bi bil Vid, pozneje Svarožič, Koledo, Mlado sonce.

Ljudje božica niso praznovali le kot Kristusovo rojstvo. Običaji ob tem prazniku izhajajo tudi iz poganskih časov. Pričakali so zoro in odšli ven ter pozdravili Mlado sonce, Koledo. To je bil Svarožič, darovalec svetlobe, topline. Navade ob božiču izhajajo tudi iz tega verovanja. Zvečer so dali na ognjišče panj, čok, ki je gorel do zjutraj. To je bilo povezano s čaščenjem dreves, še zlasti hrasta. Ko se je zdanilo in je ogenj dogorel, je vsa družina odšla ven in pozdravila Mlado sonce. Praznovanje so dopolnjevale tudi pesmi - kolednice. Navade koledovanja so se ohranile po Gorenjski, Štajerski, kjer koledniki hodijo po hišah, pojejo in pobirajo darove. To so ostanki iz poganskih časov."

Sam ne more zatrditi, ali je krkavški kamen res iz staroslovanskih časov ali ne, je pa prepričan, da je tako. "Nekateri zatrjujejo, da je takih kamnov na zahodu veliko. Ni pa znano, da jih je veliko tudi po naših deželah. Pa tudi če to ne bi bilo res, ne bi smeli tako ravnati. Za našo mitologijo premalo skrbimo. To, kar imamo, bi morali bolj vrednotiti in čuvati. Ledić je tudi zatrjeval, da so bili prav tu v Istri zadnji Slovani,

Nadaljevanje na 14. strani

Nada Morato

ČE SE SAMEGA NE CENIŠ, TE TUDI DRUGI NE

UVOD

Potujčevalni val je v zadnejm času ponovno pljusnil na slovensko istrsko podeželje, saj je območje izpostavljeno vplivom tako hrvaške kot italijanske kulture, piranske, izolske ter koprske dvojezične. Val je kar zaznaven tudi na izolskem podeželju. Že pred 100 in več leti je F. Ravnik o tem pojavu za faro Korte v prispodobi črnogledo napovedoval, da če bo šlo tako naprej, bo slovenski fari ostal le še zvonik. Namen pričujočega pisanja je: opozoriti na podobnosti nekdanjih in sedanjih procesov in navesti oblike poitalijančevanja v tem prostoru po osamosvojitvi Slovenije.

ZGODOVINSKA PRIMERJAVA

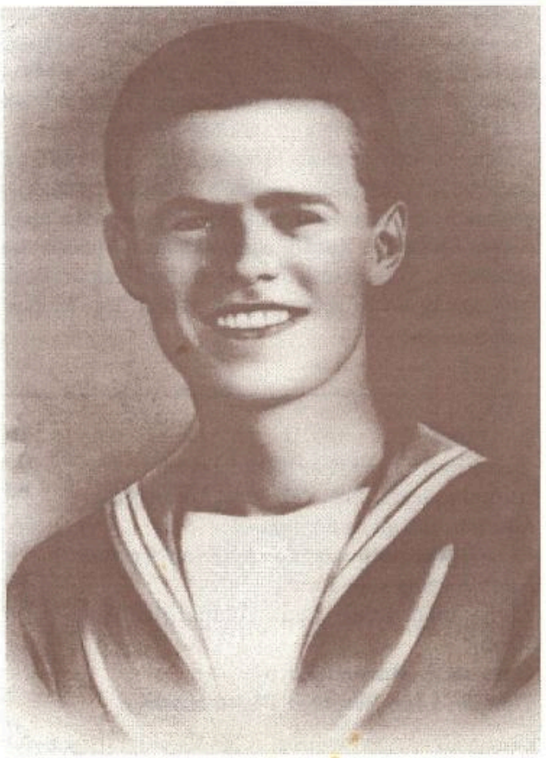
a) Do 20. stoletja

Izolska občina ima obliko trikotnika, ki se zoži na jugu pod Kortami. Tukaj se stikajo že srednjeveške meje občin Izola–Piran–Koper. Do sem so nekoč segali gospodarski in politični vplivi romanskih mest. S poselitvijo podeželja so si Slovenci izborili priznanje lastne kulture z lastnim cerkvenim jezikom, s samoupravo - pravico do volitve svojega župana v Kortah leta 1435, (na Krogu pa vsaj 1580) in svojega župnika leta 1511. Avstrijska oblast je tem krajem priznala slovensko etnično podobo. Tako so Korte med prvimi v Slovenski Istri dobile slovensko ljudsko šolo (1819/20), ki se je ohranila do fašizma in obnovila po njem.

b) 20. stoletje do druge svetovne vojne

Italijanska buržoazija, ki je živela v mestih in se je potegovala za priključitev k Italiji, se ni strinjala, da so Slovenci priznani, zato je nastopala proti slovenskim narodnim buditeljem. Več kot dvajset let je do leta 1906 zavirala gradnjo šolske stavbe v Kortah, na Maliji pa ni dovolila ustanovitve slovenske šole, zato so vaščani grozili z ustanovitvijo zasebne Ciril-Metodove šole. V znak pripadnosti slovenstvu so ob majniški deklaraciji leta 1917 farani darovali zlato za novo monštranco, ki je s slovenskim napisom postala dragocen simbol njihove biti in zato so jo morali za časa Italije skrbno skrivati.

Prva naloga, ki jo je italijanska vojska izvršila ob prihodu v Korte, 5. novembra 1918, je bila odprava vsega tistega, kar je po njihovem bila tamkajšnja "slovenska republika". Prestrelila je tablo Narodnega odbora. 17. decembra 1918 je ob joku svojih faranov aretirala župnika Andreja Nartnika, saj ni hotel pridigati po italijansko, ker so bili njegovi verniki Slovenci. Pokradla mu je vse, kar se je dalo odnesti. Na njegovo mesto je postavila vojaškega kurata. Po vrnitvi je župnik moral oditi. Temu je sledila nadučiteljeva smrt. Z nastopom fašizma so na Maliji leta 1923 (kmalu tudi na Baredih) ustanovili italijansko-poitalijančevalno šolo z okoliši, ki so segali v narodnostno mešana obmestja. Na Maliji so kasneje šolo tudi sezidali; kortežansko pa z Gentilijevo reformo leta 1923 poitalijančili. Fašisti so spremenil slovenske priimke; preganjali so zavedne Slovence in slovensko besedo, ki se je umaknila v cerkev, celo tu preganjali. Župnika Esiha so nadzorovali in ga tudi zaprli.

c) Med drugo svetovno vojno

V tem času je bilo hudo tudi v teh krajih. Že sredi tridesetih let so morali slovenski fantje služiti italijanski državi v oddaljeni Afriki, a v vojski so bili pod političnim nadzorom. Mnogi so v vojni prišli v angleško ujetništvo in od tam kot partizani prekomorci v Jugoslavijo. Večina ljudi se je opredelila za osvobodilno gibanje. Konca vojne so se vsi veselili. Ideologija nove oblasti je nekaterim prijala, drugim ne. Ti so zapostavljanje drugače mislečih, protiversko gibanje in preganjanje župnika razumeli kot veliko krivico, ki je pustila globoko rano. Prebivalstvo je živelo tudi z bojem za mejo med Jugoslavijo in Italijo. Ob propagandi Italije, da "če smo izgubili že ozemlje, moramo vsaj svoje ljudi rešiti z njega ", ali iščoč zaposlitev, se je v Trst umaknilo tudi nekaj Slovencev. Ob tem so sprejeli novo državljanstvo, prenekateri tudi italijansko narodnost.

AKTUALNA TEMA

NAJNOVEJŠI POITALIJANČEVALNI VAL

a) Jezik

- Ker je jezik glavni izraz narodnosti, je zanimiva primerjava med Esihovim zapisom v kortežanski župnjiski kroniki 13. 5. 1976 ("Umrl je edini pravi v fari živeči Italijan ...") in tabelo o narodnostni sestavi prebivalstva po popisih v krajevni skupnosti leta 1981 (4 Italijani) in ob osamosvojitvi leta 1991 (51 Italijanov).
- Po osamosvojitvi Slovenije se proces raznarodovanja zaradi šibkosti mlade države na hiter in mehak način nadaljuje:
- Širijo se trditve, da je tukajšnji govor italijanski oziroma mešanica slovenskega in italijanskega. Nekaj podobnega je bilo posredovano javnosti ob letošnjem dnevu kulture.
- Italijanska govorica postaja imenitnejša od slovenske in jo ob "posebnih prilikah" pojejo in govorijo. Izražajo tudi glasne pripombe: "Smo Italijani, ker smo obiskovali italijansko šolo." - "Smo Italijani, ker imamo tak in tak priimek! " (Običajno gre za priimke, ki so jih po zakonu o "smešnih priimkih" poitalijančili v času fašizma zato, da bi se zabrisala identiteta.)
- Kaže, da so v zadnjem času postale besede "Slovenija, Slovenec" nepriljubljene. In kdor ljubi svoje korenine, je že označen za nacionalista, najmanj pa za "forešta" tudi, če je priseljen iz bližnjega severnega naravnega zaledja. To pa ne velja za tiste, ki so prišli z juga, saj so "Istrani". Prej so bil Istrani tisti, ki so živeli "dol" - južno od Šavrinije.
- Asimilacijski proces prihaja na to območje tudi z zahtevo po priključitvi obmejnih piranskih zaselkov h krajevni skupnosti Korte, ki naj tudi zaradi tega postane dvojezična.

b) Simboli

- Državna zastava na uradnem mestu ne visi vedno, kot bi morala. Brez nje so bili tudi na zadnjih - predsedniških volitvah, in sicer po navodilu okrajne volilne komisije.
- Že par let so okna in vrata trgovine okrašena z lipovimi listi z izstopajočimi barvami italijanske trobojnice. Na isto stavbo so že sredi osemdesetih let postavili trikrat po štiri nastavke za zastave (jugoslovansko, partijsko, slovensko in italijansko). Na isti stavbi je dvojezičen napis za podjetje, ki je v sosednji hiši.
- Vsiljujejo se dvojezični plakati. Trgajo plakati kulturnega društva. Ob turneji Kanadskih Slovencev v aprilu letos, so strgali njihov plakat, na zvoniku pa so se pojavili neslovenski grafiti.
- Po osamosvojitvi pred naselji in smetiščem »padajo« table s slovenskimi napisi. Pred oktobrom 97 se je to dogajalo na ozemlju katastrskih občin Izola 2 in 3, nato pa tudi na ozemlju katastrske občine Dvori (Korte).

c) Slovenska kultura

- Z zaničevanjem kulturnih dosežkov časa in izobražencev (Franca Ravnika), ki so v obdobju prve iredente slovenske istrske brezpravne težake dvigali iz anonimnosti, se izničuje slovenski preporod.
- Že nekaj desetletij je zelo pomembna telesna kultura, duhovna pa precej, precej manj.
- Kulturni dom je do nedavnega služil vsemu prej kot kulturi. V obdobju nove države v njem še ni bilo revije Primorska poje.
- Spomeniki NOB so tarča nekulturnega izživljanja: pri Sv. Jakobu na Šaredu so ga porušili predlanskim na vse svete. Kortežanski je že nekaj let, ravno tako ob tem času, cilj neokusnih norčevanj.
- Na obnavljenih nagrobnikih pa tudi na kakem novem je lahko opaziti imena, ki jih je oblikoval fašistični režim.
- Za odkrivanje in negovanje lastnih korenin ni posluha (folklora, pust, etnografska zbirka in še marsikaj važnega). K izboljšanju tega stanja pa žal ne pripomorejo niti javna občila ne tisti, od katerih bi to najbolj pričakovali.
- Kar prihaja iz Slovenije, je omalovaževano, cenjeno pa le tisto, kar je istrsko oziroma sredozemsko. Psovanje "forešta" v času, ko so v Izoli odpirali novo italijansko šolo, izginotje krajevnega napisa neposredno pred večjo javno prireditvijo, onečaščanje kulturnega doma in zmerjanje Slovencev dajejo slutiti, da gre za namerne akcije. Ali bi jih bilo tako kot v Trstu ob nedavnem pretepu slovenskega dekleta, moč imenovati samo "ragazzacce" (mladeniške objestnosti) ?
- Vaški praznik kuzmuva je leta 1996 obiskal tudi "nekdo" (bilo je drugi dan po "zborovanju v Pulju"), ki je o knjigi Kruh na Slovenskem vprašal, zakaj ni pisana dvojezično. Podobno vprašanje, čeprav ima knjiga povzetke v štirih jezikih, je postavil avtorici "Ravnikove dediščine " celo občinski mož.

č) Šola

- Kot pojavi kažejo, se ponovno oživljajo iredentistične težnje iz začetka tega stoletja, ki jih je »lega nazionale« izrekla leta 1905, po že več kot dvajsetletnem boju za izgradnjo stavbe slovenske ljudske šole v Kortah: "Čičem in Hrvatom ne zidati palač!" (O.p.: Grbčem in Hrvatinom). - To lepo, pred kratkim obnovljeno stavbo stare šole je matična šola pred petnajstimi leti prodala praktično zastonj. Zdaj je v Korţetovem skladu in kljub večkratnim pobudam si nihče ne prizadeva, da bi jo kraju vrnili za razširitev slovenske šole in za muzej najstarejše neprekinjeno delujoče slovenske ljudske šole v Slovenski Istri.
- Namesto te šole so Kortežanom sestavili montažno, v kateri je le podružnična šola s štirimi razredi. Nič še ni slutiti (čeprav so zato zbrani podpisi), da bi z novo reformo dali slovenskemu podeželju vsaj dvostopenjski del devetletke. Še to: tej šoli se »demokratično« rahlja "okoliš" in dopušča, da starši vozijo svoje otroke tja, kamor jim je najbolj ljubo. In slišati je celo "vzpodbudna" vprašanja, kot so: "Kako, da ne vpišete otrok v italijansko šolo?" Tako šoli upada število učencev in najde se še kdo, ki reče, da kraju ni več potrebna. V izolsko italijansko šolo, ki jo je za avtohtono manjšino po mednarodnih sporazumih dolžna vzdrževati država, pa vpisujejo otroke slovenskih, hrvaških, srbskih in bošnjaških staršev.
- Šola daje premalo domoljubnih vrednot in je premalo spojena s krajevno stvarnostjo.

d) Omejevanje samouprave

- Po osamosvojitvi Slovenije se izolskemu podeželju omejuje lokalna samouprava. Ta je bila mukoma dosežena v preteklih stoletjih in je morala kloniti šele pod fašistično vladavino. Ob osamosvojitvi so bili ljudje pripravljeni podpreti ustanovitev lastne občine. Danes tega ne želijo več vsi, nekateri pa, da bi podeželje čimprej spojili z mestom in njegovo dvojezičnostjo. Za to so že zbirali podpise.
- Korte ne smejo imeti lastnega poštnega urada (v Izoli sta že dva), ker nimajo 3000 prebivalcev, kot določa zakon. Osem kilometrov zelo ovinkaste ceste žal ni dovolj velik razlog. Nekoč so Korte že imele neke vrste "pomožno pošto". Imele so tudi hranilnico-posojilnico.

ZAKLJUČEK

Na križišču treh držav se danes istrski Slovenci mukoma trudijo zaščititi svoje usihajoče korenine, jezik, kulturo...

Srčno je upati, da so navedena dejstva samo naključni redki pojavi, v katerih so udeleženi ljudje z neizoblikovano kulturno in narodno zavestjo (vcepljeno v času fašizma in že prej o manjvrednosti naroda "ščava" - sužnjev in obilno posredovanega v današnjem času prek javnih in zasebnih italijanskih medijev). Prav zato je delo na področju "preventive" zelo pomembno. Zato je treba spodbujati vrednote slovenstva tudi z opozarjanjem matice - Ljubljane - naj v Slovensko Istro vendarle začne vlagati!

VIRI IN SLOVSTVO

1. Vl. Beltram: Podatki o začetkih ljudske šole v Kortah, arhivski fond koprske škofije, Trst, rokopis 1994, pri avtorici; 177 let ljudske šole v Kortah, Prim. srečanja.
2. V. Bezeg: Analitični inventar občine Izola, I-IV zvezek, PAK Koper 1977-1988.
3. Karlinov simpozij v Rimu, Mohorjeva družba v Celju 1996.
4. Mira Cencič: Tigr, Ljubljana, Mladinska knjiga 1997.
5. Janez Kramar: Izola mesto ribičev in delavcev, Založba Lipa, Koper 1987.
6. Nada Morato: Ravnikova dediščina v Kortah, Knjižnica Annales 8, Koper 1995.
7. Zapažanja iz zadnjega desetletja in pol.

Na fotografiji na 2. strani je Stanislav Morato (1921) kot italijanski mornar. Spomladi leta 1943 se je ranjen rešil iz potapljajoče ladje. Štirinajst dni po odhodu v partizane je ob koncu julija 1944 padel v nemško zasedo, kjer so ga zverinsko ubili.

IZ RAZISKOVALNIH ZAPISKOV

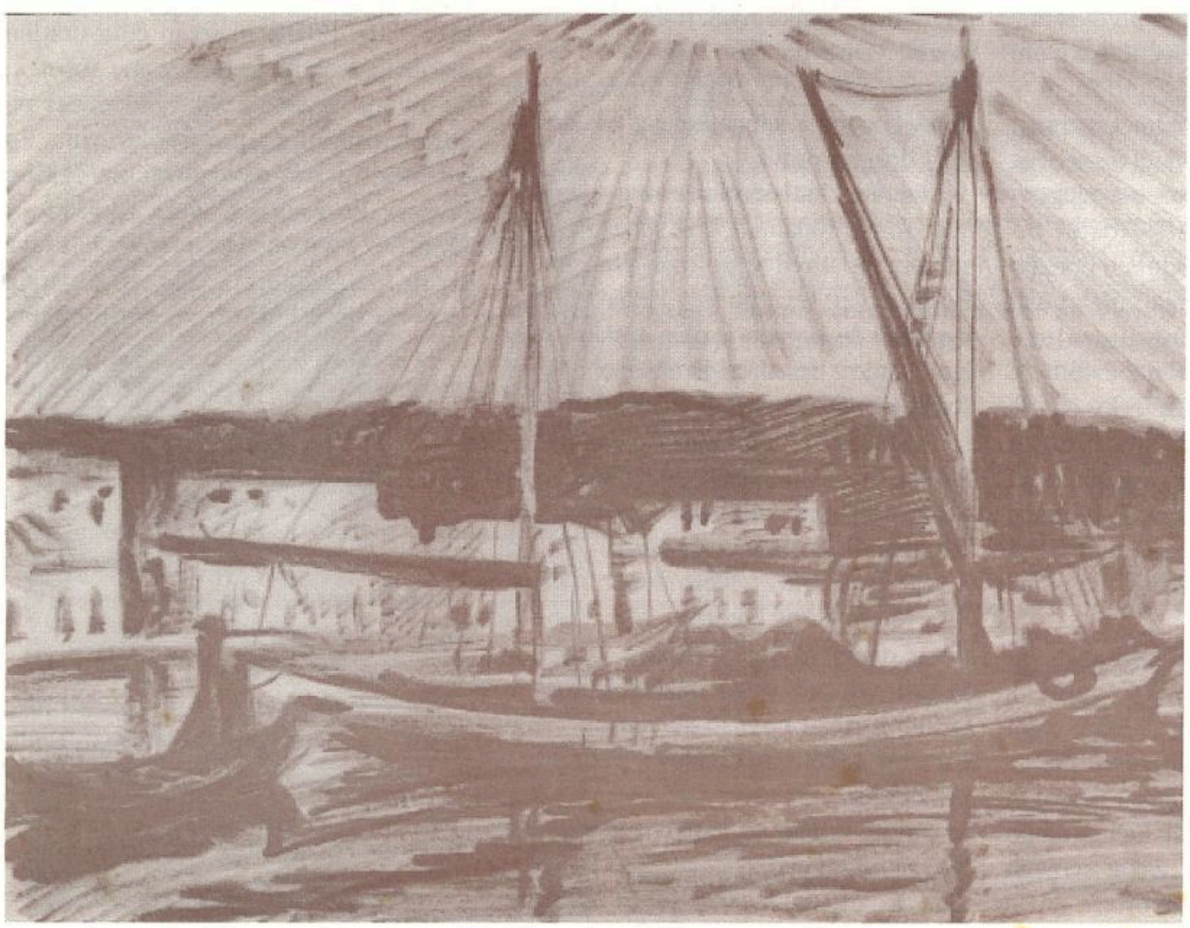
Prodan Silvo

MESTNA GEOGRAFIJA PIRANA

(Uvod v seminarsko nalogo, leta 1957)

Piran je majhno, tipično primorsko mestece na majhnem polotoku na severozahodni obali Istre, ki šteje danes nekaj nad 3500 prebivalcev. Bil je rimsko mesto, leta 1186 je do propada Beneške republike postal svobodna občina, nakar so si ga lastili najprej Avstrijci, nato Italijani. Ker leži mesto neposredno ob morju, so bili njegovi prebivalci že od začetka nanj najbolj navezani. To nam dokazujujejo vsi zgodovinski pisci in viri. Posebno ugodnost daje mestu njegova zavetna lega z varnim pristaniščem, kamor se je svojčas zatekla kar cela flota beneških galej. Zato je Piran že od nekdaj slovel kot važno pomorsko in ribiško mesto, ki je bilo nekaj časa celo pred Trstom. Ta ga je začel prehitevati šele po iznajdbi parnega stroja leta 1871, ko so jadrnice in z njimi manjša pristanišča vedno bolj izgubljala na pomenu. Kljub temu pa je po svoji tradiciji Piran do današnjih dni ostal pristno obmorsko mesto z dobrimi pomorščaki. Za morjem, toda z njim v tesni zvezi, je druga dejavnost prebivalcev Pirana. Že od davnih časov je to solinarstvo, kar pa za današnje prebivalce mesta ne velja več v toliki meri. Znano pa je, da so bile z delom v solinah vezane v Piranu zelo stare tradicije. Tretja panoga gospodarstva, ki je bila do nedavnega prav tako pomembna kot prejšnji dve, je nedvomno poljedelstvo. Večina doline ob spodnjem toku Dragonje, pa tudi Fazanska dolina je bila namreč v rokah piranskih gospodarjev. Značilne slike o tem smo lahko videli vsako leto ob času trgatve, ko se cele kolone vozičkov z oslovsko ali konjsko vprego odhajale iz Pirana na trgatev na rodovitna polja ob Dragonji. Poleg teh treh glavnih gospodarskih dejavnosti Pirančanov je imelo mesto še veliko število obrtnih delavnic. Veliko delovne sile pa so v poznejšem času poklicali v svoje obrate piranske ladjedelnice, tovarna mila in steklarna, leta 1935 pa še rudnik črnega premoga v Sečovljah. Zelo zgodaj je mesto dobilo bolnišnico, dom onemoglih in precejšnje število šol. Leta 1911 je bila postavljena tramvajska proga od Pirana do Svete Lucije, ki so jo leta 1953 zamenjali z modernimi avtobusi.

Današnja funkcija mesta pa se bistveno razlikuje od nekdanje. Mesto je predstavljalo do nedavnega tako rekoč predmestje Trsta, s katerim je imelo vsakodnevne veze. S parnikom se je del Pirančanov vozilo v Trst na delo, drugi pa so z njim vozili na trg ribe, sadje, zelenjavo in druge kmetijske pridelke. Danes postaja mesto Piran bolj upravno središče ožje pokrajine. V občinskem odboru, sodišču, banki in tako dalje je zaposlene veliko namestniške delovne sile. Poleg tega pa se del prebivalstva ukvarja še z ribištvom in pomorstvom. Ostali pa hodijo na delo v tovarno mila, ladjedelnico, soline, rudnik v Sečovlje in v druge obrtniške obrate.

V tem grobem nizanju zgodovinskih dogodkov sem omenil le tiste, ki so bili na ta ali na oni način važni tudi za razvoj in obstanek mesta Piran. Zavedam se, da je ta pogled nepopoln, a ker nisem mogel dobiti boljših virov, sem se moral omejiti na pričujoče. Iz vsega omenjenega pa lahko razvidimo, da je poleg proizvodnje soli in kmetijskih pridelkov, predvsem vina in olja, tvorila osnovno dejavnost piranskega prebivalstva prav trgovina, ki ji je bila nedvomno v prid tudi ugodna lega mesta ob morju.

RISBA: Božidar Jakac, Piran , 1955

ŽIVIJO MED NAMI

Leda Dobrinja

CIRIL KOVAČ - profesor in kritik sodobne literarne teorije

Živimo v vsakdanjem ritmu in ljudje, ki se ukvarjajo z "velikimi temami", se nam zdijo odmaknjeni. Včasih živijo v naši bližini, le da jih zaradi njihove skromnosti ne prepoznamo. Eden takih je profesor Ciril Kovač. Mnogi ga poznajo. Petintrideset let je poučeval slovenski jezik na Srednji ekonomski šoli v Kopru. Malokdo pa ve, da je Ciril Kovač eden izjemnih poznavalcev sodobne literarne teorije.

Kot bleščeč študent je obvladal latinščino in staro grščino. Govori francosko in italijansko, bere pa tudi nemško in rusko. Že v študentskih letih je pri Državni založbi iz francoščine preved Zgodovino znanosti. Objavljal je prispevke v dnevnem in revialnem tisku. Njegove najpomembnejše razprave so o Integralih Srečka Kosovela, Vsestranska podoba Istre, Srečanje z Balantičem. Pisal je o Proustu, Mauriacu in Sartru. Ob poučevanju je sledil dogajanju na področju zahodne literature, predvsem v Franciji. Posebej se je posvetil tokovom ludizma in reizma. Na Zahodu in v Ameriki so ti tokovi še predmet razprav, v Sloveniji pa sta prevladujoči usmeritvi. Spominjamo se ga še posebej njegovi dijaki. V spominu nam je ostal po nenehnih pripomban na sodobno poezijo zaradi vse večjega uvajanja vulgarnosti in opustitve kritike v literaturi. Prispodobe kot "muha na dreku je simbolj nove literature", ki jih je uporabljal, so postale sinonim za profesorja Kovača. Danes dodaja temu nova zgražanja: "Pravijo, da je mogoče literaturo kvantificirati, jo meriti na grame ali metre, da se da kot literaturo tehtati prazen papir itd..."

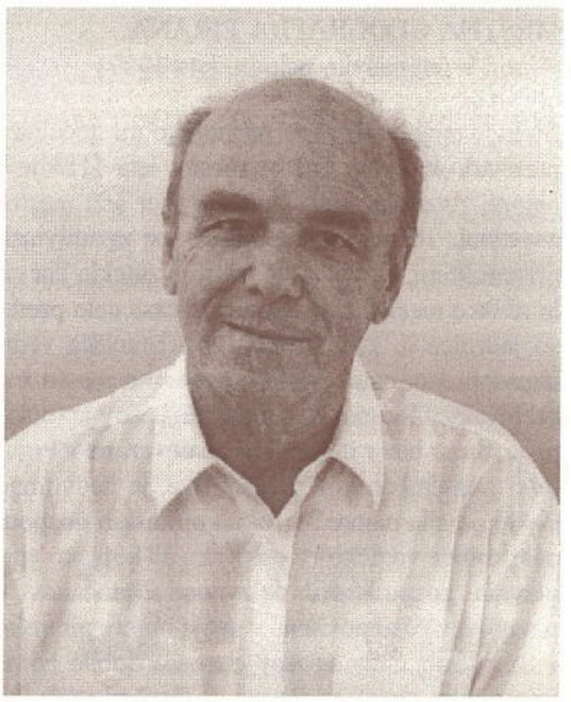
Ker se je profesor Kovač tako posvetil svojemu delu in je tako nabit z informacijami, se zdi, da v njegovem življenju ne obstaja nič drugega. Zdi se mi osamljen. Pa se ne strinja z menoj in pravi, da gre rad med ljudi, kjer se šalijo in veselijo. Vprašam ga, zakaj svojega znanja ne podaja, pa odgovori:

"Ne upam si. Okrog sebe sem zgradil zid, toliko je odpora proti mojim pogledom."

Ko njegovi nekdanji dijakinji in kasnejši kolegici Alferiji Bržan povem, da pišem o Kovaču članek, mi reče:

"Lepo, da si se tega lotila. Prav gotovo si Kovač zasluži, da bi bilo njegovo delo znano. In kar najbolj spoštujem: v vseh letih, kar ga poznam, je ostal dosleden svojim pogledom."

Zaradi njih pa je tudi prezrt. Enajst let je čakal na objavo svojega dela "Reizem in ludizem v slovenski kulturi v letih 1965 - 1985". Kljub pozitivnim ocenam Josipa Vidmarja, Borisa Pahorja, Franceta Pibernika in drugih, so založbe objavo dela odklonile.

Pred tremi leti jo je izdala zasebna založba Petra Amaliettija. Zanjo še ni dobil honorarja, uradna kritika pa jo je v glavnem obšla.

Pa da ne bi mislili, da je to, kar piše profesor Kovač, nekaj postranskega ali površnega. Vsak stavek je dokumentiran in zbit. Dnevno časopisje je ob izidu objavilo več kritik. Radio Študent pa je objavil oceno Klemna Feleja, v kateri ta med drugim pravi:

"... Fanfaro ludizma in reizma v poeziji nosi Tomaž Šalamun, ki je sebe kot lirski subjekt postavil v položaj Narcisa in Boga. Poleg tega pa je v lastno zabavo izpraznil še pomen jezika. Ostalo je le igračkanje z besedami in neuspel poskus šokirati bralca. Danes si lahko v knjižnici sposodite že kak dober meter Šalamuna. Sledijo imena literarnih teoretikov, ki so Šalamuna in njegove sopotnike vzpostavili v našem prostoru. To so Janko Kos, Taras Kermauner, Dušan Pirjevec in Boris Paternu... Proti koncu avtor oceni še delo kritikov in piscev šolskih učbenikov, ki vpeljujejo reizem in ludizem kot novosti slovenske literature in s tem prenašajo projekt v prihodnost..."

In kaj je vendar ta ludizem in reizem? Kovač odgovori:

"Da ni človeka, vse je le beseda, kibernetika... Pirjevec je mnenja, da je 2500-letna evropska zgodovina le matefizika, utvara in da je končana prešernovska struktura v prid jezika, igric..."

Tega nekako ne morem verjeti. Ni mi razumljivo, zakaj se je ta struja pri nas tako hitro prijela in so jo celo uradno ustoličili. Nehote me prevzame občutek, da je to povezano z željo Slovencev po samozanikanju, po neobstoju. Po odrekanju odgovornosti za lastno bivanje. Profesorja Kovača vprašam:

"Kakšne so posledice ustoličenja take struje na Univerzi, kjer se vzgajajo generacije bodočih profesorjev slovenskega jezika?"

"Pošastne," pravi. Nato mi razlaga, zakaj je do teh tokov prišlo v Franciji in v Evropi. Želi biti zelo temeljit in objektiven in vsako trditev želi dokumentirari.

"Po mojem so vse te teorije odsev sedanje potrošniško informacijsko-kibernetične družbe... To pomeni, da ni človeka, človek je le beseda, kemija, fizika in jezik... Jezik je nadomestil živo eksistenco... Jezik govori človeka, ljudje smo govorjeni. Nas ni, beseda pa govori ob sijaju svojega bitja, brez nas. Vse je pesem in vsi smo ustvarjalci. Naša

Nadaljevanje na 14. strani

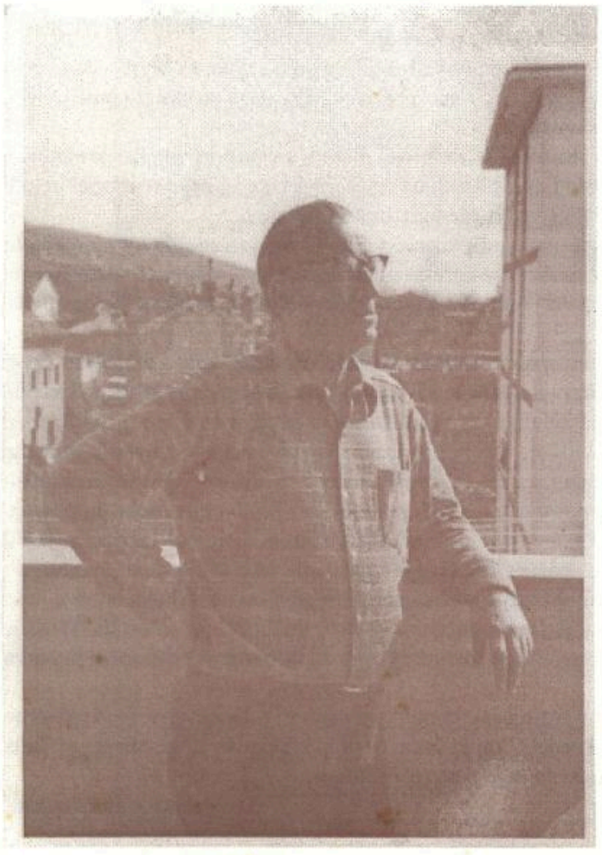
ODŠLI SO

Spoštovana gospa!

Obljubila sem vam posredovati znane podatke o mojem stricu Tonetu Mihcu (med vojno Mikec, zvezi bolj hrvaško).
Rodil se je v Kubedu (datum rojstva vam bo povedala njegova žena). Po osnovni šoli je kot nadarjen učenec odšel na gimnazijo na otok Krk (mislim, da je bil to internat, ki so ga vodili frančiškani) s priporočilom učitelja in kateheta. Šolanje je prekinila prva svetovna vojna in kmalu je bil še ne polnoleten vpoklican k vojakom Avstro-Ogrske. Po koncu vojne je prišel k sestri, moji mami, v Maribor, kjer se je kot begunka naselila z družino. V Mariboru je v težkih razmerah, vsi smo bili več lačni kot siti, maturiral na učiteljišču in njegova prva služba je bila na otoku Pagu, kjer je vladala velika revščina (še ni bilo turizma), nato je bil premeščen na otok Krk. Kraj se je imenoval Aleksandrovo, sedaj Punat. Po mnogih prošnjah (med tem se je poročil) je bil premeščen v Slovenijo, zopet v zapuščen kraj v bližini Rogaške Slatine. Malo pred drugo svetovno vojno je bil zopet premeščen v bližino Maribora, česar se je zelo veselil. Moram pripomniti, da je bil velik rodoljub in nadarjen glasbenik. Kjerkoli je služboval, je takoj ustanovil pevski zbor in godbo na pihala, kar je bilo na podeželju zelo cenjeno, in zato je bil zelo priljubljen. Pred začetkom druge svetovne vojne je bil med prvimi vpoklican, imel je čin oficirja, a je bil po naglem vdoru Nemcev zopet v bližini Zagreba z mnogimi Slovenci. Izvedel je, da mislijo Hrvati, takrat že ustaška država, poslati Slovence v nemška taborišča, zato je svetoval vsem Primorcem, naj se izdajo za Istrane - Hrvate.

Tako so si rešili življenja. Moj stric je dobil službo vojaškega intendanta (ekonoma) in kar kmalu se je vključil v ilegalno delo osvobodilne fronte v Karlovcu, tako da je iz skladišča usmerjal polne kamione hrane, oblačil in orožja za potrebe partizanov na Kordun. Ne vem, ali je bilo izdajstvo, ali so jih slučajno odkrili. Vem samo, da so enega sodelavca dobili in je pod pritiskom in mučenjem izdal imena te skupine. Kaj so ustaši z njimi počenjali, ni treba posebej opisovati. Po poznanstvih sem dobila dovoljenje, da sem lahko prisostvovala sojenju na vojaškem sodišču, ne več ustaškem. Vsi privedeni so bili zabuhli od udarcev, mojega strica sem komaj prepoznala. Sodnikom je pokazal zapestja, kjer so bile vidne zareze do kosti. Povedal je, da so ga z žico zvezali in obesili ter tolkli po telesu, da bi priznal. Čeprav je bil moj stric bolj drobne postave, ni klonil in ni ničesar priznal. Zatrjeval je, da se je izdajalec zmotil, da ga ni nikoli videl. Sodba je bila za druge (20 oseb), ki so na smrt pretepeni priznali - smrt, njega in še enega, ki ni priznal, so pogojno izpustili. Dobil je službo učitelja v vasi blizu Ivanić Grada, od koder mu je uspelo pridružiti se borcem NOV. Bila je huda zima 1943/44. Za njim smo izgubili vsako sled.
Ob koncu vojne smo nestrpno čakali, da se bo pojavil, a ga ni bilo. Odšla sem na mestno poveljstvo v Zagreb v upanju, da bom kaj izvedela. In res mi je komandant mesta povedal, da se ga spomni. Ker je znal italijanščino, je bil določen, da prepelje sedem garibaldincev (Italijanov) čez zasneženi Velebit v Slovensko Primorje, kjer naj bi se pridružili Garibaldinski brigadi. Hoje čez zasnežena pobočja je bilo za tri tedne, hrane so dobili za štiri dni. Komandant pa mi ni vedel povedati, ali so uspeli premagati to grozno pot. Pa so! To smo izvedeli šele čez štiri mesece po osvoboditvi. Če bi hotela napisati vse, kar je doživel od prihoda na Primorsko pa do osvoboditve in po njej, bi lahko napisala žalosten roman.

Kot kurir in poznavalec tistih krajev se je z raznimi nalogami dosti gibal po tajnih poteh. Nekaj pred osvoboditvijo je spremljal skupino pozneje uglednih funkcionarjev, ki so nosili ciklostil in razne važne dokumente. Opazili so, da prihaja nemška patrulja. Tudi Nemci so nekaj opazili, zato so sklenili, naj gre Tone proti njim, oni pa so legli pod grmičevje. Predal se je Nemcem z lažjo, da so ga ujeli partizani in da je zbežal. Tudi nemško je dobro obvladal. Peljali so ga v Trst, tam pa zgodbi niso takoj nasedli in zaprli so ga v zloglasni zapor Coroneo. Ko so dobili z ljubljanskega konzulata obvestilo, da je bil res oficir, so ga vsega ušivega, kosmatega in zanemarjenega izpustili. Povedati vam moram, da na žalost osvoboditelji niso imeli zaupanja v njega, ker je pač ostal živ, in so ga v Črnomlju enostavno pahnili v samico in verjetno poizvedovali o njegovem delovanju. Zamislite si človeka, ki je za svobodo toliko pretrpel, kako ždi v samici in posluša praznovanje svobode zunaj. Nihče ga ni zasliševal, nič vprašal. Po štirih mesecih so se odprla vrata zapora in na njegovo vprašanje, česa je bil obdolžen, dobil odgovor: "Tovariš, pojdi hitro in ničesar ne sprašuj."
Tako se je nekega dne v Mariboru prikazal okostnjak, telesno in psihično uničen. Počasi je okreval, se odločil za službovanje kot učitelj na Reki, kjer je ostal do smrti. Vem, da je precej pisal, ne romane, ampak novele, podlistke itd. in kljub vsemu hudemu, kar so mu storili, ni nehal ljubiti svoje domovine. O njegovem delovanju, tudi glasbenem, na Reki, bi vam več povedala njegova žena Marica. Stric je vedel in nam tudi povedal, da se mu je nekdo maščeval. Ob eni priložnosti ni izvršil ukaza, da bi poslal svojo enoto, ki ji je poveljeval, čez planoto, kjer bi jih bili Italijani prav gotovo vse pobili, kar se je pozneje pokazalo za pravilno. Čeprav je tej osebi v že prej opisanem dogodku rešil življenje, svoje pa zastavil, je bil kaznovan. Morda porečete, ženska se je preveč razgovorila o stvareh, ki vam ne bodo koristile pri vašem delu. Upam, da boste iz mojega pripovedovanja le kaj povzeli, ali vsaj podoživeli, kako so ljudje trpeli za ljubo svobodo in da boste iz Reke dobili tudi kaj uporabnega.

Maribor, 27. januarja 1998

Prisrčno vas pozdravlja Aleksandra Gomolj

Na fotografiji Tone Mihec na balkonu stanovanja v Donji Vežici na Reki, 1971

POBUDE

ODPRTO PISMO

Spoštovane, imenovane in še neimenovane vaše sorte - ženske - hčerke naših hribov, se obračam na vas z željo, da bi skupaj napisale spomenico naši mami A n i , rojeni 1901 in umorjeni na pragu njenega doma 1945. leta, za požrtvovalno, odgovorno delo, humano za skupnost, za svojo družino in druge žrtve v boju proti fašizmu naše Slovenske Istre. Do sedaj je bilo namreč zamolčano delovanje Rdeče pomoči v najtežjih časih našega obstoja po nastanku fašizma. Sedaj se da razbrati misli, zapisane v originalnem pismu iz leta 1928, ki je od tedaj še edino ostalo in ga hranim jaz. Dokumente sem dobil v aprilu t. l. v Moskvi v Centralnem arhivu Ruske federacije, v dokumentih o sodobni zgodovini in Kominterni. Tam je omenjeno tudi spoštovanja vredno delo naše mame v Slovenski Istri.

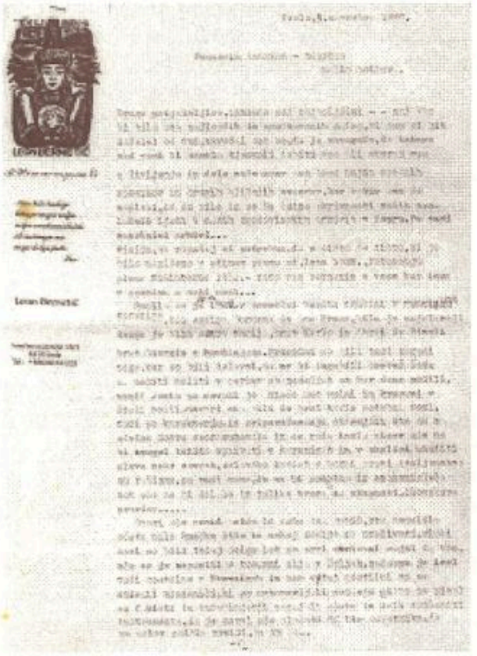
Iz fotokopij dokumentov ni razvidno, katerim družinam žrtev fašizma je prenašala denarno pomoč označeno z SR, mislim pa, da je bilo o tej pomoči že nekaj napisanega po letu 1945, a je nihče ni raziskoval do kraja. Upati je, da bo znal kakšen zgodovinar o tem kaj več povedati. Samo še živi ljudje se bomo temu oddolžili.

Vse, kar bo raziskanega o ljudeh, ki so sodelovali v Rdeči pomoči RS, ali je bili deležni, bo vnešeno v posebno poglavje v dokumentarni knjigi, za katero pripravljam gradivo. Pisatelja(ice) še nimam. Nemalo znancev mi pravi, naj pišem kot znam, pa tudi toliko ne znam. Za zahvalo en objem vsem skupaj!

Izola, 17. septembra 1997

Leon Bernetič

Priloge: mamina slika, pismo 1928, pismo Mattea - Ivana Regenta, pismo Rikotu in Albinu, fotokopijo slike, kako so me imele rade Kazahstanke v častni obleki čupan, Exilibris.

PONOSNIM ŽENSKAM - HČERAM NAŠIH HRIBOV

(Iz pisma Leona Bernetiča s pozivom za sestavo spomenice njegovi mami, Ani Bernetič)

Drage prijateljice, izbrane med najboljšimi - to naj Vam bi bila ena najlepših in spoštovanih nalog, ki sem si jih zaželel od vas... Zavedel sem se, da je nemogoče, da bi kateri med vami uspelo kjerkoli dobiti vse ali skoraj vse o življenju in delu naše mame Ane brez mojih spominov in spominov bližnjih znancev. Kakor sem že napisal, so bile in so še čudne skrivnosti v zvezi z našimi zaslužnimi ljudmi v naših zgodovinskih arhivih v Kopru... Mislim, da za sedaj ni potrebno, da napišem še tisto, kar je bilo napisano v edinem pismu iz leta 1928, fotokopiji pisma Kominterne

1932. Zato vas seznanim z vsem, kar imam v spominu o naši mami.

...Rodila se je 18. 11. 1900 v premožni kmečki družini v Montinjanu pri Marezigah kot hči Josipa Bordona in Ane Krmac. Bila je najstarejša, za njo so bili še sestra Marija, brat Karlo in četrti še živeči brat Giorgio v Montinjanju. Premožni so bili tudi zaradi tega, ker so bili delavni. Da ne bi izgubili preveč časa s hojo v cerkev, so molili kar doma. Nonić Josip je po navadi molil kleče med volmi in kravami v štali. Sestri in brat Karlo so bili podobni noni tudi po značaju. Po pripovedovanju starejših sta se z očetom dobro razumela in se imela rada. Oče sicer ne bi mogel v Marezigah in okolici toliko vplivati in obujati slovenske zavesti. Pa tudi mama ne bi delala in toliko tvegala za skupnost, človekove pravice, če ne bi bila ponosna in enako misleča kot oče.

Stari oče Anton in nona Ana Babič sta za preživetje dodelila očetu malo kmečko hišo in nekaj zemlje. Slabi časi so bili tedaj dolgo po prvi svetovni vojni. Oče se je zaposlil v tovarni olja v Žavljah. Začasno je imel tudi gostilno v Marezigah. Ker so se v tej gostilni zbirali mladeniči, ki so ustanavljali sedanjo godbo na pihala, so fašisti in karabinjerji nagajali očetu in zaplenili instrumente, da je moral oče plačati odvetniku petdeset lir, da so potem glasbila vrnili.

Ker je bil oče osumljen priprav na marežganski upor leta 1921, je imel težave z oblastjo. Mama in oče sta se morala martrati z malim posestvom, da bi nas preživela. Prva dva otroka sta jima umrla, ni bilo denarja za živila, še manj za zdravila...

Kako me je mama negovala... V pismu leta 1928 je oče prosil mamo, naj postori vse, kar je mogoče, da me pozdravi tistih vsakoletnih težav, ki jim je bil tudi on priča. Videl me je, kako sem trpel in tudi on je trpel zaradi teh spominov, ko je odšel v svet pred grožnjami fašistov...

Po eni strani je bila mama vesela svojih uspehov, prizadevanja, da nas je vzgojila tako močne in pametne sinove. Po drugi strani pa je skrivala zase korespondenco z očetom, težave, ki jih je morala skrivati pred vsemi vohuni. Med njimi so bili tudi taki, ki sami niso vedeli, da bi lahko škodovali, če bi komu kaj nepremišljeno povedali.

Ne vem, od kdaj in do kdaj je bila zastopnica za Istro za Rdečo pomoč (SR - Soccorso rosso internazionale, Sezione italiana). V fotokopiji, na strani 33, tovariš Ivan Regent omenja, da je dobivala denar iz Moskve posredno preko nekega neimenovanega tovariša in da ga je pravilno razdelila med družine antifašistov, ki so bili v zaporu. Obstaja tudi njihovo zahvalno pismo. Pismo tovariša Regenta je bilo napisano 22. marca 1932. Ne morem verjeti, da v naših arhivih in arhivih, ki so se jih polastili "zaupni" posamezniki, ne vejo nič konkretnega o Rdeči pomoči. Jaz sem vendar dobil fotokopijo osebne izkaznice članov SRI iz leta 1926-1928 na ime Vatovec Josip. Original izkaznice je bil izročen Študijski knjižnici v Kopru, sedaj pa ne vedo, kam je izginil, oziroma trdijo, da so ga odstopili Pokrajinskemu arhivu Koper. Tudi arhiv Vojnega odseka pri Okrajnem osvobodilnem odboru in še druga dokumentacija tu živečih ljudi je izginila neznano kam. Uslužbenci pa so ostali. To se je zgodilo zaradi tega, ker so vedno imenovali uslužbence, ki jim ni bilo mar za nas in še manj za dokumente...

Ne znam si predstavljati, kako je mati v tistih časih mogla prevzemati tako nevarne in odgovorne naloge Rdeče pomoči kljub temu, da je vedela, kaj jo čaka, če bi jo kdo izdal. Kaže, da se je hotela s tem maščevati za storjeno ji trpljenje, ki so ji ga povzročili fašisti.

Nadaljevanje na 14. strani

ZAHVALA

Pri nastajanju prve številke Istrskih tem so poleg članov uredniškega odbora še posebej prispevali: Alojz Umek, izdelava znaka "krkavški kamen", Roberto Lovrečič in Maja Abram, OSI Slovenija - Pina Koper, pri računalniškem oblikovanju, Senka Bembič pri računalniški manipulaciji podatkov, darovalci slik in gradiva, krajevna skupnost Marezige za pomoč pri pokrivanju stroškov tiska.

ISKRENO SE ZAHVALJUJEMO.

BRAZDE S TRMUNA. Prva dva zvezka domoznanskega glasila, ki ga izdaja študijski krožek "Beseda slovenske Istre" sta bila pri ljudeh sprejeta z velikim zanimanjem. Domači mediji so o glasilu v glavnem molčali. Pripravlja se tretja številka. Bralce vabimo k sodelovanju.

JAVNA VPRAŠANJA:

Pred kratkim je nemški raziskovalec Jens-Eberhard Jahn začel raziskavo pod nazivom JEZIK V ISTRI. Med dialekte, ki se govorijo v Istri,ni uvrščen šavrinski govor, kot govor avtohtonega prebivalstva v Slovenski Istri. V zvezi s tem se postavlja vprašanje rezultatov in njihove uporabe. Ob tem prosimo pristojne za naslednje:

- Kakšen je interes, sodelovanje in nadzor slovenskih institucij za tuje raziskovalne projekte, ki potekajo na našem področju.
- Kakšno je stališče raziskovalnih institucij v primeru gornje raziskave JEZIK V ISTRI.

Prva stran vprašalnika v raziskavi "Jezik v Istri"

1. Kateri jezik ste se kot otrok najprej naučil? (lahko navedete več jezikov)

Hrvaški ☐ Italijanski ☐ Slovenski ☐ Istrobeneški govor ☐
Čakavski govor ☐ Drugo:.....

2. Katere jezike ali narečja govorite?

Hrvaški	zelo dobro ☐	dobro ☐	še kar dobro ☐	malo ☐	nič ☐
Kako ste se jezika naučili?	Doma ☐	Na ulici ☐	Po Tv ☐	V šoli ☐	
Italijanski	zelo dobro ☐	dobro ☐	še kar dobro ☐	malo ☐	nič ☐
Kako ste se jezika naučili?	Doma ☐	Na ulici ☐	Po Tv ☐	V šoli ☐	
Slovenski	zelo dobro ☐	dobro ☐	še kar dobro ☐	malo ☐	nič ☐
Kako ste se jezika naučili?	Doma ☐	Na ulici ☐	Po Tv ☐	V šoli ☐	
Istrobeneški	zelo dobro ☐	dobro ☐	še kar dobro ☐	malo ☐	nič ☐
Kako ste se jezika naučili?	Doma ☐	Na ulici ☐	Po Tv ☐	V šoli ☐	
Čakavski	zelo dobro ☐	dobro ☐	še kar dobro ☐	malo ☐	nič ☐
Kako ste se jezika naučili?	Doma ☐	Na ulici ☐	Po Tv ☐	V šoli ☐	
.....	zelo dobro ☐	dobro ☐	še kar dobro ☐	malo ☐	nič ☐
Kako ste se jezika naučili?	Doma ☐	Na ulici ☐	Po Tv ☐	V šoli ☐	
.....	zelo dobro ☐	dobro ☐	še kar dobro ☐	malo ☐	nič ☐
Kako ste se jezika naučili?	Doma ☐	Na ulici ☐	Po Tv ☐	V šoli ☐	

3. Kateri jezik se je Vaša mati najprej naučila kot otrok? (lahko navedete več jezikov)

Hrvaški ☐ Italijanski ☐ Slovenski ☐ Istrobeneški govor ☐
Čakavski govor ☐ Drugo:.....

Duvi je po sedmih letih prišel z vojakov. Domači ga niso prepoznali.
On jih je preizkušal:
- Biste me vzele nicor put streho?
- Gor, gor hote, u vas, tan vam bojo dale za spat.
- Samo en kantončić za danes.
- E, ne, nimamo prostorja.
- Lepa družina, ki ne sprime nanka sojega sina, je rekel na koncu.
(Povedal Benedikt Kavrečič, Lopar, iz gradiva za vaške zgodbe, zapisala L.D.)

Ilustracija po anekdoti Ni prepoznala sina je narisala Sandi Zalar.

Mihec Zdravko
DNEVNIK IZ AFRIKE

'Vojaška kariera' Primorcev in Istranov, ki so služili italijansko vojsko, se je v 90% slučajev končala v Afriki. Tako usoda ni mogla drugače, kakor da tudi meni da napotnico za v Afriko.
"Bil sem v Trstu, ko sem videl prve 'ribele', prve internirance. Vse povsod so jih tiščali, dokler jih ni bilo za en transport. Tudi v moji vojašnici je bilo okrog deset mož vseh starosti od šestnajst do sedemdeset let. Pometal sem dvorišče in si nekaj mrmral sam pri sebi. Nekdo pokliče skozi zaprta vrata: "Soldato!" Pravzaprav bi tako moral izgovoriti. Po naglasu sem razumel, da so to verjetno Slovenci. Najprej sem se oglasil v italijanščini. Ko pa sem slišal, da se med seboj dogovarjajo, kako naj me prosijo, naj jim kupim cigarete, sem razumel, da jih je več in da so Slovenci. Italijansko niso znali prav nič. Oglasil sem se v slovenščini, toda v primorskem dialektu. Rekel sem, da nimam denarja za cigarete. Čez majhno okence so mi dali denar in čez par minut so že kadili. Vprašal sem jih, zakaj so v zaporu, rekli so, da ne vedo, zakaj. Bilo je junija, julija 1942. leta, točno se ne spominjam. Ko sem delal naprej svoje delo, sem videl, da so pripeljali še dva možaka, stara svojih štirideset let. Porinili so ju v klet, kjer je že bilo kakih deset mož. Pripeljala sta jih dva civilista, verjetno od tajne policije (TUBI, kakor smo jih imenovali). V kleti so bili okrog deset dni in jaz sem jim, ne misleč na posledice, vsak dan prinesel cigarete, zadnje dni tudi kruha. Nekdo mi je sledil in me ovadil. Bil sem klican na poveljstvo čete. Komandir mi je dejal, da je obveščen, da sem v zvezi z 'ribeli'. Res nisem vedel, kaj to pomeni. Mislil je, da se norčujem iz njega, ko sem zanikal, zato sem dobil po nosu, da sem zvezde štel. Dobil sem dva dni zapora. Nisem priznal, da sem jim kupoval cigarete in vžigalice. Rečem pa lahko, da sem to delal iz človeških pobud ne pa zaradi politike, kakor so to razumeli.
Čez par dni sem zvedel, da se zbiramo z vseh strani, da bi nastal bataljon, ki je bil namenjen v Afriko. Nihče ni vedel, kdaj odpotujemo. Zato sva se z Ipavcem Ivanom zmenila, da za par dni zbeživa domov, predno gremo čez lužo. Da bi se sestal s prijatelji, sem moral paziti, da pridem domov na nedeljo. Bil sem že oblečen v 'kaki', kakor so obleko imenovali Italijani. To je samo po sebi pomenilo, da sem pripravljen za odhod v Afriko.
Možje so živo razpravljali o situaciji na frontah, v Rusiji in Afriki. Poslušal sem vsako besedo. Ker je bilo to v gostilni, so bili tudi pijani, med njimi tudi moj stari oče. Dejal je: "Mi smo očuvali Avstro-Ogrsko, tako boste vi Italijo." Na ta račun je padel marsikakšen vic.
Moj bratranec Mirko Dariš je zmeraj prihajal v gostilno. Ponudil se je, da me spremlja v Trst, ko odpotujem. Pristal sem, četudi ni bil mojih let, temveč precej starejši. Njegova družba mi je bila vedno všeč. Med potjo mi je

BEŽE DAMU, MULO

U oštariji pr Tonce u Kurteh je blo puno ledi. Anka Miljo je šu prute ten. Pa ga sreća kumandir Bepo: "Kan greš ti mulo?" - "Ten, ke use druze", odgovori Miljo. Komandir mu da ubrco u ret eno reće: "Mulo, hode damu, ke tašne kur se ti, so premikene za noset šklop!"

Miljo se je pobru no šu damu. Ma tadruge dan jo je pobrisu ses hiše no šu za tadrugimi dreto u Padno eno ponjer še u Boršt, ke je tazadnje bot jeu paštašuto. Ses Boršta so use tenaše može puslale gor u Brkine ale na Dulejnsko. Ten so bužce škrebetale ses zobme, ke so ble slabo ubućene eno jin je blo moćno zima. Na Dulejnsken je biu neš Miljo ranjen. Ut ten so ga pelale u špetau u Bari eno, de znaste - ses roplanon!

Zgodbo je povedal Emil Novak, 1927, 1983.
Zapisala N. Morato.

Avgust Danilo Pucer

OLJKA

Drevo miru, simbol mladosti,
ki tisočletja spremljaš nas v veselju in v bridkosti.

Kje v tebi je življenja sila,
da te nesreča prav nobena ni zlomila?

Če mraz te poškoduje al ogenj te ožge,
iz tvojih korenin v mladikah mnogih življenje novo spet začne.

Če plemeniti bomo mi Istrani,
ki smo stoletja stali ti ob strani,

tud nam življenja sila,
naš rod bo vedno znova pomladila.

---

dejal, naj ne služim Italijanom. "Verjetno boš šel na fronto. Ob prvi priliki, ko boš v bližini Angležev, pojdi k njim. Enostavno dezertiraj. Tudi na ta način boš slabil fašistično Italijo." Cel večer mi je pojasnjeval politično situacijo na ruski fronti. Italijani so nazadovali tudi na afriških bojiščih. Vedel sem, da je član KP, zato sem ga rad poslušal. Njegove besede so me spremljale do zadnjega dne vojaškega življenja med Italijani.

Iz Bologne smo v zaprtih vagonih odpotovali na Sicilijo. Pri prehodu v Trapani so nas vkrcali na transportna letala in skupno smo se dvignili nad morje v smeri jugozahod. Prišli smo tako daleč, da se ni videla ne obale Sicilije in ne Afrike, leteli smo nizko nad morjem. Kar naenkrat je okrog nas začelo pokati. Napadla so nas zavezniška letala in nas vrnila v Trapani. Komaj čez tri dni smo srečno preleteli na tuniško letališče.

Ostali smo v samem mestu. Namestili smo se v nekem hotelu v lepi ulici z imenom 'Avenue de Paris'. Dodeljen sem bil za pomočnika šefu kuhinje. Če ne bi bilo anglo-ameriških bombnikov, bi bilo življenje prekrasno. Le ti so nas motili skoraj vsakih nekaj ur. Dva dni sem bil tudi pod ruševinami. Našli so me zaradi bataljonske blagajne, ki je bila v sobi, kjer sva bila s šefom.

Z Ivanom Ipavcem sva bila kuhana in pečena. Večkrat sva se spraševala, kdaj nas bodo sesuli in bova ostala pod ruševinami kakor miši. Da bi pa odšla, ni bilo prilike. Krojila sva plan, da bi zbežala. Ni bilo možnosti, kajti zavezniki so bili daleč. Zvezo sva imela tudi s francoskimi civilisti, da bi nas skrili, ko se bova odločila za beg. Vedeli smo, da se obroč vsak dan bolj stiska in da bodo nekega dne ukazali, da gremo na fronto, da bi zadrževali zaveznike, da bi ta glavni lahko zbežali spet v Italijo. Francoza, ki nama je obljubil, da nas bo povezal z odporniškim gibanjem, so Nemci zasačili in odpeljali. Njegova žena je trdila, da nikogar ne pozna. Jasno je bilo, da se je bala, ker je ostala sama z otrokom in mamo.

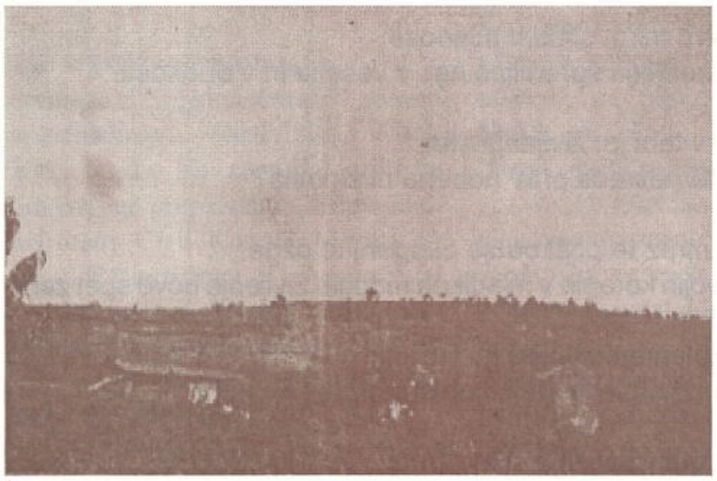
Dnevi so se vrstili, z njimi tedni, na videz brez sprememb. Okrog dvesto kilometrov stran in več so se bili zadnji boji za osvoboditev Afrike izpod Nemcev in Italijanov. Padali so nedolžni fantje, ki so se borili za ducea in Vittoria, za njun imperij. Naši fantje so bili v ozadju pri raznih delih. Niso nam zaupali, da bi nas poslali na fronto; ko da bi vedeli, kaj midva misliva. Četudi sva prosila, da bi šla, so naju odbili.

Iskali smo nove zveze s Francozi. To ni bilo lahko, kajti oni niso vedeli, kaj smo, na nas so videli italijansko uniformo. Zvezo sem dobil z nekim policajem. Ta mi je obljubil, da me bo odpeljal do francoskih 'degolistov'. Dal mi je nalogo, da med Italijani najdem še koga. Nisem si upal. Ostali smo pri dogovoru, da nas odpelje ob prvi zvezi. Fronta je bila vse ožja, situacija je bila vse bolj napeta. Bombardiranja so bila vedno močnejša. Dnevi so bili vse daljši, ker smo polovico dneva prebili v skladiščih. Komandant je postajal vedno bolj nervozen. Na dan je popil tudi do deset kav in pokadil do šestdeset cigaret. (Nadaljevanje prihodnjič.)

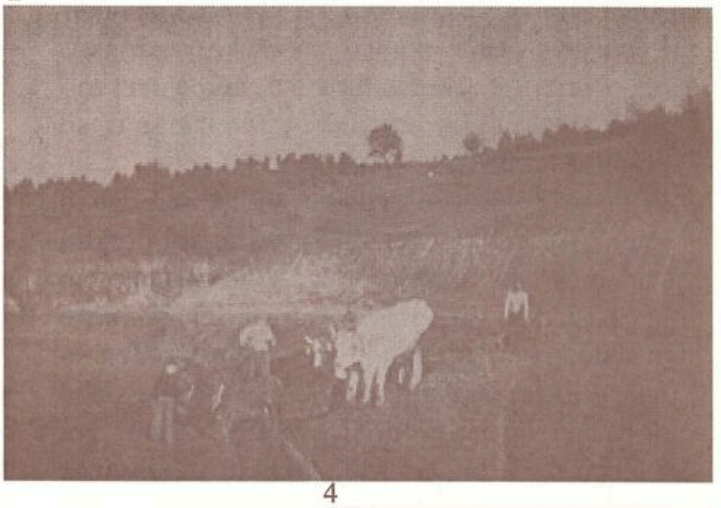
IZ VAŠIH PREDALOV

V rubriki "Iz vaših predalov" bomo objavljali fotografije, ki prikazujejo nek čas ali temo. Fotografije je za današnjo številko prispeval Radko iz Kavalič pri Svetem Antonu in prikazujejo čas okrog druge svetovne vojne.

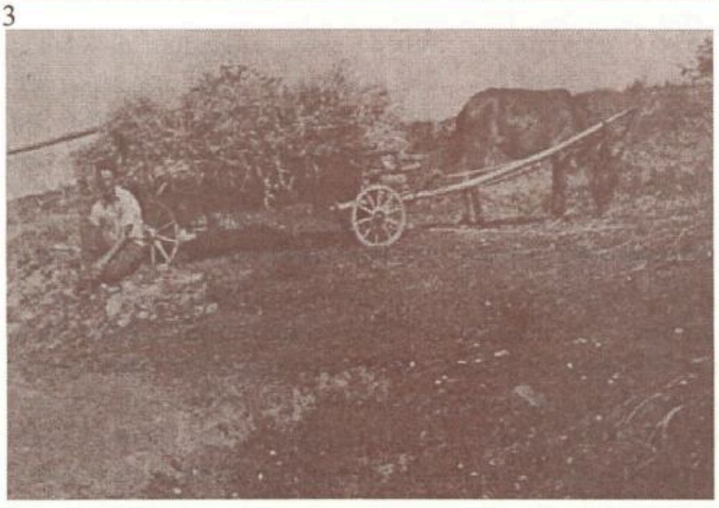
1

2

3

NA SLIKI:
1. Skupina hiš pri Kavaličih, 1943
2. Oranje v Rokavi, 1941
3. Nad kapelo, 1941
4. Obiranje breskev, 1941
5. Antonska godba na pihala pred gostilno Della Savia pri Svetem Antonu, 1938

4

5

6

7

8

6. Fantje in možje iz Potoka in Svetega Antona za martinjo v Kubedu, 1937
7. Radko Kodarin v italijanski vojski, 1941
8. Radkova žena Karmela nad Svetim Ivanom pri Štramarju pri Trstu pri odhodu na manifestacije v Trst, 1945
9. Odhod Loparcev na zborovanje v Marezige 1. maja 1945

9

Nadaljevanje s 1. strani:

ki so poleg v krščansko vero verjeli še v stara božanstva. Obstaja tudi ljudska pesem, ki to omenja. Vse pa je zavito v veliko nejasnost, ki so jo napravili razni tuji pisci letopisov in kronik, tisti, ki so namenoma ustvarjali zmedo. Tako je vsaj pripovedoval moj stric, duhovnik Alojz Krašovec, ki je med drugim svojo prvo službo opravljal v Predloki."

Z Ledićem sta našla sledove verovanja tudi pri Kučibregu. Ledić je zatrjeval, da se je mit Vodana častil pri vsakem važnejšem izviru, vodi. Tam so bili daritveni oltarji. Po stričevem pripovedovanju pa je bil bolj priznano božanstvo Gromovnik, Dažbog, ker je pošiljal na zemljo vodo. Z bliskom in gromom je prišla nevihta. Imenovali so ga tudi Denbog ali Dažbog. Njegovo najbolj znano je ime Perun. V zvezi s tem bo treba opraviti še veliko raziskovalnega dela. Pri Kučibregu sta torej našla ostanke pri nekem izvirku. To je bila nekakšna kamnita polica, prav gotovo ostanek daritvenega oltarja. Ta je bi zgrajen pravilno, kamni so bili postavljeni lepo, merili so meter krat meter ali nekaj takega in bili postavljeni ob samem izvirku. Ledić je našel tudi materialne ostanke čaščenja boga Triglava. Nekoč je zvedel, da se hrib v Istri imenuje Troglav. Veliko let je nato zahajal tja in ga iskal. Po dolgem iskanju je našel ostanek, ki naj bi bil skulptura boga Triglava.

"Stric Alojz Kraševec mi je večkrat pripovedoval o Radogostu, čeprav ga je imenoval drugače. Govoril je, da so naši pradedje živeli po veri in so bili gostoljubni. Če je tujec prišel na njihovo ozemlje, so mu bili dolžni že po veri nuditi pomoč. Če so ga sprejeli v imenu Radogosta, so ga branili tudi za ceno lastnega življenja. Tujci so to vedeli in izkoriščali. Karavane so se delale prijateljske in tako potovale zavarovane po slovanskem ozemlju. Zato je naš človek tako gostoljuben. Tuji pisci so našim prednikom naprtili marsikaj, med drugim, da so darovali ljudi. To seveda ni bilo nikoli res. Stric pa je v zvezi s tem tudi povedal, da je imel Fran Saleški Finžgar velike težave, ko je iskal vire za roman Pod svobodnim soncem..." (Odlomek iz pogovora povzela Leda Dobrinja)

Nadaljevanje s 6. strani

poezija naj bi bila do Šalamunovega Pokra narodnostno tvorna, ker Slovenci do zdaj nismo imeli svoje države. Od tedaj pa naj bi bila poezija zavezana sama sebi, jeziku in jezikovni igri, tudi igri z zlogi in črkami, s slavospevom črnilniku in kemičnemu svinčniku ali praznim stranem in celo tehtanju listov. In temu so podlegla tudi eminentna imena slovenske literarne vede. Tega se zavedajo nekateri, ki svojega mnenja ne morejo izraziti glasno."

Feleja kritika še pravi: "...Črke (v knjigi) so majhne, kar pa ne pomeni, da je delo Cirila Kovača nepomembno in premalo znanstveno utemeljena kritika obstoječe literarne smetane. V samozadostnosti ji grozi, da se bo skisala, še preden bo dosegla višave Parnasa."

Ciril Kovač mi pokaže tudi pisma uglednih književnikov in navaja besede nekaterih kolegov.

"Njih pa ne smeš navesti," je rekel, "ker svoje solidarnosti z mojim delom ne smejo izreči glasno." Vendar si le izprosim pravico pogledati vanje. Ker pa v pismu najdem razmišljanje o narodnih zadevah, iz pisma uglednega tržaškega pisatelja prepišem:

"... Kar se mene tiče, moram reči, da je reistično-ludistična poezija šla mimo mene, kakor je šlo mimo mene zadevno 'znanstveno' obravnavanje, potem ko sem v Slavistični reviji videl v Peternujevi študiji resnobno citiran 'verz' Perica reže raci rep. Vendar pa Vašo študijo prebiram z užitkom, saj na vsaki strani najdem - poleg dragocene in široke informacije - potrditev neke moje nagonske neuničljive averzije... Stvar je namreč v tem, da nihilizmu - vključno slovenskemu - nisem nikoli do konca verjel. Vsaj toliko kot pristnega zanikanja logosa sveta sem videl v njem ikonoklastično pozerstvo..."

In tako, ko vidite profesorja Kovača na ulici, zavitega v svoj jopič, ki ga v hoji nekako zanaša na stran se vam zazdi, da ga vstran nagiba njegovo nakopičeno znanje. Prešine me, da se bo to znanje, če profesorja Kovača ne bomo prepričali, da ga začne javno razdajati, zgostilo do nabite mase. Do materije, ki bo kot težke kaplje začela pršeti z oken stolpa, ki se nahaja v stanovanju četrtega nadstropja ob vstopu v naselje Olmo. Tam profesor Kovač stanuje in dela.

Nadaljevanje z 8. strani

Pa tudi jaz in brat Grozdan se nisva izmikala zaupnim nalogam v NOV.

Naša mama se je znašla tako, da je hodila vsaj enkrat na teden v Trst prodajat jajca, skrivaj je prodajala žganje, vino, kokoši, poleti pa razne kmetijske pridelke. Tudi mene je večkrat jemala s seboj, da se navadim mesta Trst. Povpraševala je, ali bi me vzeli za vajenca. Povsod so zahtevali fašistično pripadnost. Z bratom sva našo malo kmetijo izkoristila: zasejali in posadili smo jo z vsem, kar se je dalo prodati, in spomnem se, da smo leta 1940 pridelali velik voz z vrečami žita, krompirja in nekaj stotov refoška. Vse to smo odpeljali v Koper prodat in s tem denarjem je mama vrnila dolg, ki ga je oče napravil, da je odšel v emigracijo pred fašističnim terorjem pri nekem znancu v Kavaličih.

Mama nam ni nikoli govorila, zakaj je oče odšel. Je pa včasih rekla, da bomo šli k njemu. To je bilo pred letom 1934, pozneje pa je vse skrivala. Na dan, ko smo bili birmani, je ob kosilu začela jokati in zbežala v spalnico. To je bilo leta 1935....

16. januarja 1945 so Nemci ustrelili mamo na pragu naše hiše, ker mi je hotela pomagati, ko so me Nemci ranili.

Še potem, ko sem jih rotil, da sem nedolžen in jih prosil, da mi pomagajo, ker imam ranjeno ramo, je eden Slovencev, ki je bil med njimi, rekel, da mi bo on pomagal. Postavil je mitraljez, spustil tri rakete in tri rafale name. Niso me zadeli in napravil sem se mrtvega. Drugi dan so me spet dobili in me odvedli na Plavje, kjer so imeli sedež Nemci. Po zaslišanju so me nato odvedli v Trst v zapor Coroneo. Konec februarja so me odpeljali v Dachau v Nemčijo. Po razpadu Nemčije sva se z bratom dobila v Alahu pri Munchnu. Ni imel več kot trideset kilogramov, jaz ga nisem spoznal. Prišla sva skupaj domov, na dvorišču je rasla trava, mama je bila v grobu...

Po izkušnjah in moji oceni zgodovinske ustanove in arhivi v Kopru nimajo vrednosti in ne perspektive, dokler jih vodijo in "skrbijo" zanje Neistrani, ker ne poznam nobenega Istrana in ne Istranke, s katerimi bi se sproščeno in odgovorno pogovarjal. Doslej je bilo povsod vse pogojno, karkoli sem se kje zmenil. Nazadnje je ostalo brez učinka. Zakaj tako? Ker so vsi hoteli, da bi od našega truda oni imeli osebno korist...

Ljubezen do življenja, ki se nezadržno odmika in pušča za seboj nerešene probleme, po eni strani sili človeka, da nekaj stori za sebe in sodržavljane... Ljubezen je širok pojem, je vse, kar delamo. Delamo, ne da bi se zavedali, z ljubeznijo. Tudi jemo z ljubeznijo tisto, kar nam najbolj prija in tekne... Povzetek intervjuja z neko italijansko umetnico, igralko...

Drage Istranke, prej ali kasneje se bo katera med Vami odzvala mojemu klicu. Nisem obupal, vem, da ste se sposobne odzvati. Ni sile...

Kaže, da so me osamili, da moram sam po svoji polstoletni poti to mojo tragedijo sam napisati

Ta ni samo moja in ne vem, kako bi jo drugače imenoval. Koliko časa, mesecev bi zadostovalo, ne vem. Napisal bom čudovita srečanja za mlade in stare... Dokumentov in slik imam še preveč.

Izola, 8. decembra 1997
S spoštovanjem Leo

(V objavo so vključeni deli pisma, ki se nanašajo na mamo.)

BERT PRIBAC
OSEBNA TEOLOŠKA IZPOVED - odlomek

Ker verujem v Boga, boste nekateri rekli, da sem zaostal,
da sem praznoveren, srednjeveški,
da se odrekam znastveni podlagi, dialektiki razumevanja biti,
da ne spadam pač v sodobni svet.
Drugi pa, ker ne verjamem v podobe vašega, po mojem
iznakaženega Boga,
boste dejali, da sem sektaš, razkolnik, odpadnik,
zapozneli sin Jurija Kobile.

Jaz pa vam povem brez sramu in sprenevedanja,
da verujem v enega edinega Boga, stvarnika nebes in zemlje
in stvarnika prvega človeka v njem in po njem iz njegovega semena
vse rodove sveta.
Ali se je to zgodilo v sedmih dneh,
ali je to trajalo nedoumljiva obdobja,
recimo na milijone let, ni bistvenega pomena.

V svoji prihuljeni ali izobraženi meščanski prijaznosti,
mi boste le dali glas in me vprašali zaradi lepega:
Kdo je ta Bog, prijatelj naš?
Pokaži ga. Ali je to starec morda z dolgo belo brado,
ki kadi pipo pod svojo trto na bregu vesolja
in se požvižga na nas?
Je On junak iz pravljice morda, ki spi neprebudljivi sen,
kakor kralj Matjaž pod skalami Krna?

Ali naj rečem vam, da se ne splača niti prepira,
ne debate, niti odgovora, da jaz verujem. Pika.
In koga kaj to briga?

Zavolj tistih, ki so polni dvoma,
katerih duh brska po virih življenja,
ki spadajo v življenje, naj razložim
bistvo svojega pogleda, če zmorem pač.

Najprej. Bog je, ker brez njega ni življenja.
On je življenje samo, čisto, neprestano,
zavestno, svetlo in nepretrgano po silnicah in
kolovozih zvezd in vsakršnega gibanja,
po tkivu moje duše, v vezeh živčevja.

Njega najdete pod kamnom na robu jase
in v razklanem hlodu sredi gozda - v kotlinah
gora in v breznih oceana.

Moj Bog je povsod, kjer se življenje dogaja
in celo v meni, kadar se zavedam večnosti
in svojega bližnjega
tu na postanku omejenih dni mojega bivanja
v času mojega tesnobnega romanja po dobravah zemlje.

Moj Bog se izraža v ljubezni,
ki jo imamo do sebe, do soseda, do bližnjega
v večni skrbi, da se ne pretrgajo niti,
ki vežejo človeka na sočloveka.

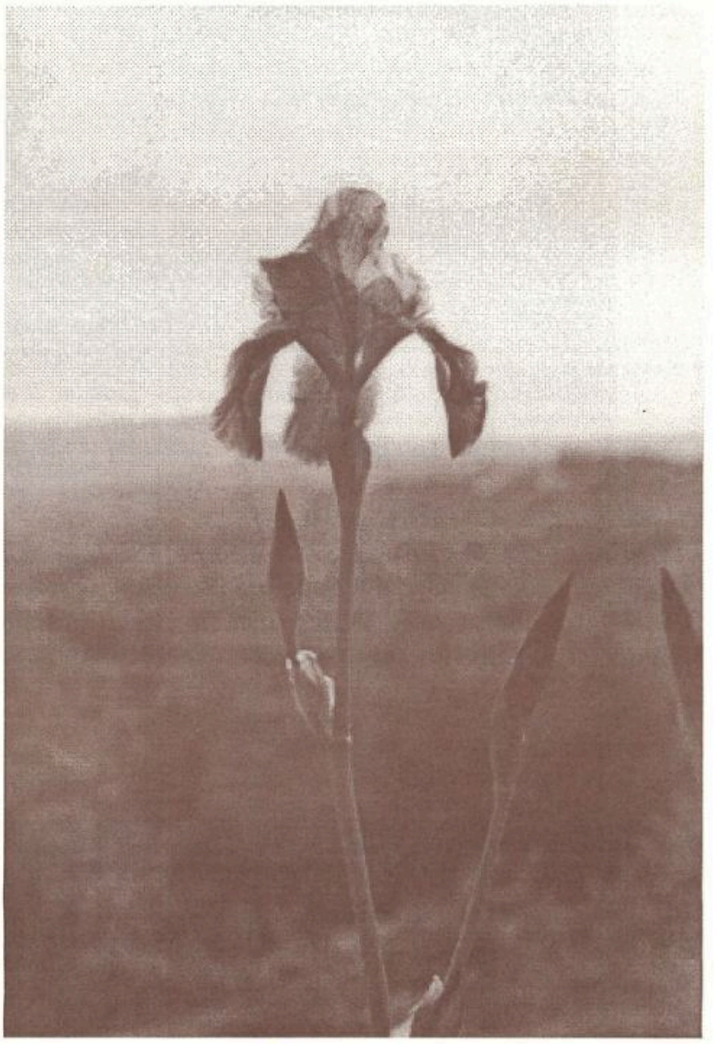
Moj Bog je povsod, kjer se življenje dogaja:
v njem se gibljem, v njem živim,
v njega sem ujet od zibelke do groba.

Mog Bog ni neka neizrazna in brezoblična gmota,
nezavestna sila, modroslovni abstraktni pojem le
s katerim utemeljujem svoja verovanja.

Ne. On je. On biva in se vekomaj zaveda
svoje bitnosti, svoje moči, svojega duha
in jih obnavlja in z njimi vso danost preplavlja.
On vsebuje bitnost naše duše,
v njem so zapisane celice našega spomina.

On ni pojem le ali neka nadnaravna sila.
On je tudi oseba, obličje človeka se v njem izraža,
je bitje, ki se zaveda svojega večnega bivanja,
on ustvarja on vse presnavlja, On je tisti SEM, KI SEM.

Foto: D.L.

PO NAVDIHU ISTRE

Marta Balaban Koprivc
KAMNITA STEZA

Ideja o projektu Kamnita steza je nastala iz razmišljanja o vsem, kar je tukaj in kar še ni bilo povedano. Morda pa so prav oblačila sredstvo za svežo in čisto pripoved? Kako bi to sprejela in prenesla Istra?

Navdih je prišel ob preučevanju narodne noše. Svila… Oblačila morajo biti iz čiste naravne svile. Noben drug material ne nosi v sebi toliko različnih možnosti. Lahko je pravljično nežna, neskončno mehka in razkrivajoča ali pa robustna, groba, togo zakrivajoča in stroga. Vlakno, ki je vedno simboliziralo bogastvo in razkošje, lahko govori tudi o skromnosti in sožitju z naravo. Tukaj se pojavlja v najrazličnejših oblikah, ki jih tvorijo nasprotja v strukturi tkanja oziroma pletenja, z ročno izdelanimi detajli in pa ročno poslikanimi materiali z odtenki iz narave. Tkanine so grobo tkane, z rustikalnim videzom, z najfinejšimi, čarobno lahkimi tančicami, bogato lesketajoče se, v drznih gubah padajoče, stisnjene v grobih rastrih, raskavega, skoraj reliefnega tkanja. Oblačila so brezčasna s slutnjo preteklosti. V njih je čutiti bližino narave in surovost istrske pokrajine, z njenim kamnitim, z vetrom zastrtim obrazom.

Kontrasti v materialu, obliki in barvi. Preprosta domačnost, s sledjo magije in mistike, se prepleta s prefinjeno eleganco, ki spominja na visoko modo. Upor in predaja. Nasprotja. Enkrat zmaguje ena stran, drugič druga, ves čas pa je čutiti, da se obe plati dopolnjujeta in da potrebujeta druga drugo.

Duh preteklosti opozarja na vse, kar je bilo ustvarjenega tukaj in je zaznamovalo ljudi in pokrajino. Prihaja iz kamnitih naselij in trde zemlje, ječi v vetru in diha v borovcih. Kriči v sončni pripeki in zgoreli travi, smeji se v jesenskem vinogradu. Istra je sama svoja. Vedno je bila in vedno bo. Toda od nekdaj je vanjo vdiralo tuje. Grobo in brezobzirno. Tihi upor, ki je vedno znova vrezoval vanjo poteze, zaradi katerih je prepoznavna in še bolj samosvoja, tujcem ni dovolil, da bi jo potujčili, pač pa so bili sami prej ali slej udomačeni. Vzljubili so jo takšno, kot je. Sledi, ki so jih sami pustili v njej, so postale drugačne. Istrske.

Studio Ružka

Marta Balaban Koprivc
Modna oblikovalka

Marezige 13, 66273 MAREZIGE, Tel.: + 386 (0) 66 55-167

Kamnita steza ni poskus obleči Istro, pač pa razgaliti jo. Razgrniti njene sanje, ki jih sramežljivo okorno zmečkane stiska k sebi. Odkriti njeno telo in dušo, ki sta samoumevna okrog nas, kljubujoča burji in vplivu tujcev, ponosno molčeča in razdaljajoča svoje bogastvo.

Kamnita steza kaže pot do dela tega bogastva. Poskuša prevesti kramljanja z Istro, uslišati njene prošnje in ubogati njen ukaz.

Tu niso samo oblačila, je tudi glasba, gibanje teles, ki oblačila nosijo, frizura, maska, zvočni učinki, prizorišče… Vsi ti elementi neizprosno zahtevajo svoje mojstre, da bi z njihovo pomočjo oživeli bledo podobo neizrečenih občutij, spečo v naših srcih.

Kamnita steza mora seči v največje globine duše. Povzročiti mora molk, ki mu sledi spoznanje radosti ob zavedanju, da smo tukaj, da smo del vsega tega in da moramo to povedati vsemu svetu in, ne nazadnje, ohraniti vse to za vsako ceno.

List ISTRSKE TEME je vpisan v evidenco javnih glasil, ki jo vodi Ministrstvo za kulturo RS, pod št. 1547 in spada po mnenju istega, št. 415-625/98 z dne 24. 4. 1998, med proizvode, za katere se plačuje 5 % davek od prometa proizvodov. List izhaja glede na količino zbranega gradiva, najmanj pa šestkrat letno v nakladi 300 izvodov. Izdajatelj: Vita, zavod, Koper, Župančičeva 39. Uredniški odbor: Duša Krnel Umek, Silvan Prodan, Marjan Tomšič, Arduin Hrvatin, Alojz Umek, Nada Morato, Marta Balaban Koprivc. Glavna urednica: Leda Dobrinja. Lektoriranje: Andreja Blažič Klemenc. Računalniška obdelava: V sodelovanju z Robertom Lovrečičem in MajoAbram, OSI Slovenija, Pina Koper, tiskala: Tiskarna Glem. Naslov uredništva: Lopar 39, 6273 Marezige. Telefon/telefax: 066-55 534.

ŠTUDIJSKI KROŽKI